

271(20)

Divorce law and custom, Carlshuhe.

271
 Dissolution of marriage No. 19
 pp. 1-9
 indexed 5p. (76)

K34/12
 1939
 A.J. Mahloana

Xe batho ba rata xo hlalana, ba tenane,
 mouna o fakelela mosadi a mo koba. Ba xabo
 ba mo isa. A mo fakelela xape ba mo isa, amo
 fakelela xape ba mo isa. Xe a mo kobile la
 bone bare nna re tla xo axela, ka xore
 matswele a kxomo a mane. Ba bala xane. Xe
 ba mo isitse ba tla kopela se a mo kobetsexo
 sona, ba roma motho o tse fela xo mo isa. Xe a
 fošeditše ba a phôphiôthâ ka kobane ba jele
 dikxomo. Xe a pešile are ke a mo hlala
 xa ke sa mo rata, ba bitša babo mosadi xore
 ba ho theeleša molato. A bokele mo xo ba xabo
 ka moka are nna re ke sa mo rata, ba
 re re a tšwa, o mo hlalalang, a ba botša, bare
 bana o tla boya naboka kobane xa o sa mo
 rata. Ba mmotša xore re tla xo mo axela ke
 kxaitšedi arena a se a re tene. Xe a
 rata xo tšea bana, fela a hlala, xona ke mo
 ba ka isanaug mošate xore molato o yo
 ahlova xona. Ba mošate le bone batla
 no mmotša xore bana o ka se ba bone.
 Seema sepe: O se ke wa rata pheta # tša
 malokwane, malokwane o sa a rate.
 ke xore xe ^{mo thoa} a sa rate bomabana, le
 mabana xa a barate. Le dikxomo
 o tla loba a ta sedi bone.

271

Dissolution of Marriage No. 19

K34/12

Monna a ka hlala mosadi xa a seleka e le
 moloi; kona le xe a ka mokoba le bana ka
 ka na taba. Bana ba noka ba tsuwa le
 bohloko. Xe mosadi a sa ome xanong a hlula
 a roxana, a ka se mohlale, xe mosadi a
 ka šala a lalana le bana ba bangwe
 ba se bouwe, xwa bouwa mpa, o tla bošiša
 mosadi kwa a tšerexo mpa, nime a bolela ka
 boxale, le xo mo šapa a ka no mo šapa xwa se
 be le taba. Yena monna yo a mo imišitšeko o
 tla lefišwa kwa mošate, pudi tše selelako,
 kxomo ke ya bošupa, ke monwana waxela
 a mmitša, ke monwana wa bošupa. Xe
 mosadi e le moopa a sa belexe a se molato
 wa batswadi, xe monna a rata xo tšea
 monna o tla mo nywala byale ka xela
 a nywala wa pele. Yo monyane o tla
 tšena xo hlatswa dirope tša moxolo axe.
 Xe e le mosadi wa seotsua, monna a
 sa otswe, a ka bolaya monna, ka
 xobane le xe a šetše a na le dimpa a ka
 se mmotše, monna o tla xošomela a mmolaya
 ka sesotho bootsua xa boxo xo a ka ethanwa
 a, bare ke motho wa xaxe, fela xe e le
 mosadi a itote monna a se mmone, xobane
 a ka tla a mo nabola, xe e le monna yena
 a ka no kgetha, fela mosadi a ka se mothibele

III Dissolution of marriage No. 19 /34/12

Le diphoti tšā monna di tla batšā ho etela, a ba a mmotšā xoba mosadi a tseba, a kase di heme. Le xona ka a ka ba lepelelela a se ke a amoxela diphoti tšā monna wa xaxe, monna o mo šeditšē, le tšona diphoti tšā xaxe di tla mmotšā tšare mosadi wa xako ase matšepē. Monna o tla šala a mo swere xampe, a mo šapa^{are}, o nyaka xo tšena o le tee, na e be e le wena selo mang. A mo šape. ka maso di nyatsi tšā monna di tšile o tšadi tšakxalela. he xe a ka ba thabela batšā nore mosadi wa xaxe ~~ho~~ o ya lepelelela, xore a mo hloye, a rate bona. Xe a ile nyatsing o lokišetšma dijo tšē di bose xore a xape pelo ya xaxe. Monna le xe a ka ya xongwe lebaka le letelele, mosadi a kase hlale, xe mosadi a ka šala a bolexa le batho ba bangwe^{bana} ba tšano ana sefane sa monna wa xaxe sa pele. Bana ba ana monna wa xaxe wa dikxomo. Monna xe a hlala mosadi o ~~wa~~ mo fa ditepa le meses^e ya xaxe. Mabele, dibyana, diabaabana tšā xaxwe o tloka natšō. Xe xo hlala mosadi, a ba mo tšeele bana, dikxomo tšā xo nywala di lefya ke bana. Di'lefya ke hloxo tšā batho.

271

iv Dissolution of marriage No. 9 X34/12

xe monnyana a hlala, babo ba jeledikxomo, monnyana o ya xapeletšwa, a inamišwa ruri, ke a masoxana, a ba are lee. Ba mmotšiša xape bare na o ya morata, are aowa, ba tsentšha lesoxana ka ntlong, le yena monnyana ba mo tsentšha, ba ena lesoxana bare mo tšee, re kase ke rare re jele dikxomo a tla a xana o mo tšeya. Ba nna lebati ka maraxo, bare mo tšee, mme a^{mo} tšea ka kxang, a mo thudiša mabota, monnyana a ba a mo dumela a šetše a^{mo} lapišitše, bare o mo tšere na? Are eng. Bare mo tšee sekete kete saxaxe, ke ka se ke rare re jele dikxomo a tla xo xana. Xe ba tsualetše lebati, ba pherekeditše ka thata, ba itaxela difola mo lapeng, e le lenye benyobe xe ba ethna a mo thudiša mabota. Ba nna sebata mo lapeng, ba kxona ba pherekolola lebati' xore a tšwe, xe a tšwile, ba mo vlabetše, bare o ntše o sare ke a mo xana, nkane a xo tšere. Monnyana a o tla noma a mo dumela. Dikxomo tša xo nywala di boyae xe e rite monnyana a hlala ya bane di sa le xona. Xe a rite a hlala ya bane ba šetše ba nywaleletše kraitšedi ya xaxe xona ba a mo xapeletša.

271
v.K34/12
Dissolution of marriage No. 19

Xe monna^a hwile, mosadi o šala a axelwa ke baratho ba
 monna a xaxe, xoba xe e le yo monyane yo a hwiteng,
 moxolo o šala a roketa mosadi wa yo monyane ditepa,
 le xe yo moxolo a hwile, monyane o šala a rokela yo
 mosadi wa yo moxolo ditepa. ke xore xe a mo rokela
 o tla mo tšea. Xe a moxana, a ka no kxetha mongwe,
 ka xore a ka se nnefela. yo a mo kxethileng o tla tla
 ka xo iphitla; a se ke a ipenpentšha; a tšwa ka
 ntlong letsatsi le se tšwe le tšwe. Tšatsi le a kxethelwa
 ng yo a mo rokelang, ba tla babe ba dirile byalwa
 ba meriri, ba xo beola meriri ya lehu, xe mosadi
 a hwetšwe ke monna xa a hoše meriri, o e hoša ka
 byalwa a a lafitwe ke ngaka. O tse nthšwa ka
 ntlong, a una ka letsifising, a tsua lelelwa ka
 fa, a a polwa maseka le dipheka, a ja mošidi
 wa seklare, a tloka ka o mongwe mošidi. O
 dira xe monna a satšo hwa, ke xore bare
 o ya mo lelela xe a dira byalo. Tšatsi le a
 hito xo phalolwa, ba bitša ngaka, ba dira
 byalwa ba meriri, batho ba motse ouwe
 kamoka ba basadi ba tla phalolwa kamoka.
 Ba bontšhe byalo^{xore} ba hošitše lehu. Xe monna
 a hwile mosadi a ka se ye xaxabo, xe e se xe
 ba boxadi ba sa mo hlokomela, fa xongwe
 a xana xe ba ya ntlung naye, xona ba
 ka se mo hlokomela. Ba ba^{nting} xaxabo bona
 ke ba ba sa dumeleng xo tšena ke ba xabo
 monna.

~~271~~ Resolution of marriage No. 19/4/12

Xe a dula boxadi o dula dintlong tša xaxwe
 tše a bexo a dula xo tšona le monna wa xaxwe
 wa xo hlokexa. Ba ba mo rokelaxo ba mo
 lata ka xa xaxe, lapeng la xaxe la monna
 wa xaxwe wa pele. Xe ba morokela xa ba
 mmitše xore ke mosadi wa bona, ba nore ke
 moxakša moxolo wa bona, fela ba be ba mo tšea.
 Xe ^{yo} moxolo a hwile, mosadi wa xaxe o no šala
 xona ka fale monna a hwetšeng. Mosadi xe a
 nywetšwe le xe a rokelwa ke yo mongwe a
 ka se bitše bana xo ke ba yo a mo
 rokelaxo, ba ana ~~yo~~ a hwileng, ba ana
 dikxomo tša moho. He xe a ka kxethwa ke
 mongwe, ba tla no ana moho. Ka sesotho xa
 a otswa monna yo a mo rokelang, o tsoša
^{lapa} la moxoloaxe, o ya le bopa, o mo letiša
 mafifi. Bare o tsošetša moxoloaxe lapa, le xe
 e le yo moxolo le yena a bare o tsošetša ^{yo} monyane
 lapa. Xa ba otswa, ba a tsoša lapa ka ^{xore} ~~xore~~
 mosadi yo o rekilwe ka dikxomo, ka xo
 rialo o tla be a sa lefa dikxomo tša xo
 monywala. Mohloloxadi xe a boela xa xabo
 o tšea bana ba xaxe a ya na bo xa xabo,
 ka xobane xe ba sa mo hlokomela le bana
 ba ka se ba hlokomela, he xona ba ^{ka} serate
 bana ba hloya mmabona, monna o nkhang
 o nkxa le sa xaxe.

271
vii Dissolution of marriage NO. 19
K34/12

Seema se se: Se rate pheta tša malokwane,
malokwane o sa a rate. Xe mosadi a ile xa
xabo, ba boxadi ba se ba hlokomela kaxo
ba fepa, ba thopiwa ke babo mosadi,
ka kobane baba otlile, ba ba ba ba xodiša
ya eba banna ba kxona xo ithšomela e le
bona ka unšiši. Xe ba ba otlile, ba boxadi
ba tlabare ba a ba tšea, yo mongwe le
yo mongwe wa bona o tšwelwa ke kxomo.
Xe ba se na dikxomatsša xo ba lopolola
ba ka se ba bone, le xe ba ka ya
mošato. Mpya xa e otelwe. Xe motho
are ke ngwana waka ora xe a mo otlile.
Xe ešetše e le banna ba ka no boela xa
xabo bona, ka kobane batho ba tlabare
botša bare papa walena o bofefe. Ba tla
ya xona xore a ba tšeiše basadi, a ba
nywalele, ba axe motse na xa mokete,
Xe a seno ba tšeiša ba ka boela xa xabo
malome a bona. Xe ba kwana le, ^{xabo} papa a
bona ba dula. Xe papa a bona a hwile
ba tlanama ba dula le malome a
bona, ba nywala basadi ka mapexa
a dikxaitšedi tša bona. Yano barwa
mokete ba kouwe, ba ana sefane sa
papa a bona.

VIII ²⁷¹ Dissolution of Marriage No. 19 K34/12
 xe a xana xo tšewa ke ba Boxadi, a ka se bone ditho-
 -to tša monna wa xaxwe wa xo hwa, xe e se tše a di
 šumilexo le yena mohu, tšona a ka di tšea, Tše a di
 humanā^{exo}, xoba di ke dikxomo, tšona a ka se di^{tšee} ke
 tša bana-ba mohu. Di tla ba mo xo borangwane'axo,
 yare xela a xodile ba mo tšeiša ka tšona. Dithoto
 tša ntlo tšona a ka no tšea, ke thšila ya xaxwe, le
 ditšwalo tša xaxwe. Xe a tloxile ka ^(botse) mēne a ka
 finra dingwe tša xo mo thūša, xe a tloxile a xana
 xo tšewa ke ba boxadi, ba ka se mo fe selo.
 O tla ya xa xabo a topatopera a le byalo.
 Ka xobane o tla be a xana xo tšošā lafa la
 Boxadi, a xana xo lefa dikxomo tša xo mo
 nywala ka mmele. ~~Xa di~~ Molato wa ditxo
 -mo xa o fele, o fetšwa ke lehu, xe a boetše
 xa xabo monna a hwile o tla^{no} bonana le mekaola.
 Mekaola ke banna ba ka ntle, e se bang ba mmele,
 ba ba lalang ka mo letišitše mafifi, fela ba ka se
 mo thūše selo. Ba ka se^{mo} thūše ka mabele xe
 a bolawa ke tala, ba ka se mo nyakele diapara,
 ba ka se mo axele ntlo, ba tla no mo fa bana
 fela. A ka A ka se tšewe ke monna yo mongwe
 a mmitšā mosadi, o tla no bitšwa mokaole
 wa xaxe, le xona a ka se be le maatla
 mo xo yena, a mo diriša se a se ratang,
 xoba are ntirele byalwa, le xe e le se sengwe,
 le xe byalwa bo le xona, o tla no swarwa byalo
 ka batho ka mo ka. A ka se be^{we} di-phithlo.

~~271~~ Resolution of Marriage No. 19
K34/12

Diphithlō ke byalwa ba xobeelwa monyexae
a le tee, batho ba šetše ba nwele byalwa
kamoka. Xe a enwa diphithlō o nwa le
ba txotsē ba xaxe fela, ba a ba ratang.
Bana ba ana mohu, ba ana dikxomo tša pele
tša xonywala nma a bona. Ba ka se fetoxe
le xe xo ka ba byang. Xe bana ba ana
babe mosadi, ke xe mosetsana a sentšwe ke
masoxana a sa le ka xabo, xona bana ba
hla ana papaxe mosetsana. Ke bana ba
letita, xa bana papa a bona, ke bana ba
lehwiti, ba ana rra mosetsana.

Xe papa a mositsana a ba xodišitše,
bka utle a ba boxadi ba mosadi,
xona ba hlatla ba ba lopolola ka dikxomo,
ngwana yo mongwe le yo mongwe o tširelwa
ke ye eveng mmuv. Xa ba sena dikxomo
xona ba lobile ba ka se ba bone

Ba hla boya le ba xabo mosadi ka xobane
ba ba otlile. Mpyaxa e otlhwe.

From A. J. Mahloana
Carlsruhe P. Bag No. 10,
Via P. P. Rust.

end 5 271